

ARCHIVUM ANATOLICUM (ArAn)	9/1	2006	57-72
----------------------------	-----	------	-------

KÜLTEPE METİNLERİNDE GEÇEN *HİMTUM* KELİMESİNİN ANLAMI ÜZERİNE*

Ömer KAHYA **

Öz

Eski Asur Devri metinlerinde anlamı henüz tespit edilememiş veya şüpheli olan birçok kelime bulunmaktadır. Şimdiye kadar birkaç metinde geçmiş olan himtum kelimesinin anlamı üzerinde yeni belgelerden de elde edilen bilgiler doğrultusunda bir değerlendirme yapıldığında; kelimenin gıdalarla kullanılan şimdu hacim ölçüsü ile geçmesi, sıklıkla yağlarla birlikte anılan bal ile birlikte kaydedilmesi, “kötü kaliteli” anlamındaki bīšu sıfatı ile nitelenmesi, CCT VI, 6d numaralı metinde himtum ile birlikte sadece yağ çeşitlerinden bahsedilmesi ve makalede değinilen bazı kelimelerin yazılışları arasındaki farklılıkların himtum-himetum ile kıyaslanabilir olması gibi hususlar tespit edilmekte ve daha önceden İ. Albayrak tarafından belirtilen bu iki kelime arasındaki ilişkisinin doğru olduğu sonucuna ulaşmaktayız. Kısaca, himtum, “saf tereyağı” anlamı verilen ve lügatlerde himētum telâffuzu ile kaydedilen himetum’un Eski Asurcadaki yazılışı olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Kültepe, himtum, himētum, saf tereyağı, bal

* Prof. Dr. Sebahattin Bayram’a ilgili metinleri yayımlamam hususundaki müsaadelerinden dolayı teşekkür ederim.

** Ankara Üniversitesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, Sumeroloji Anabilim Dalı. kahyao@ankara.edu.tr

Abstract**On the Meaning of Word *himum* in the Kültepe Texts**

*In the Old Assyrian texts, there are a few words that are not clarified and mostly doubted. Considering an evaluation in the light of the unpublished texts, the meaning of the word *himum* that has been recorded only in a limited number of texts; the use of this word along with the foodstuff measurement unit *şimdu*, and its recording with honey which has frequently been used together with oil, and its presentment with the adjective *bīšu* having a meaning of “bad quality”, the mentioning of various types of oil with *himum* in the text CCT VI, 6d, and comparability of the difference in the writings of words mentioned in the article with *himum-himetum*, it can be argued that the affinity between *himum-himētum* that has been previously asserted by İ. Albayrak, might be strengthened. In short, it is concluded that the word *himum* is the Old Assyrian writing of the word which is recorded as *himētum* meaning “clarified butter” in the lexical material and should be pronounced as *himetum*.*

Key words: Kültepe, himum, himētum, ghee, honey

Çivi yazısının kullanıldığı dillerin hemen hepsinde olduğu gibi Eski Asur Devri metinlerinde de anlamı henüz tespit edilememiş veya şüpheli olan birçok kelime bulunmaktadır. Bu çalışmada şimdiye kadar bir kaç metinde geçen *himum* kelimesinin anlamı ve *himētum* ile ilişkisi hakkında aydınlatıcı bilgiler içeren Kt 88/k 403, kopyası Kt 88/k 203 ve Kt 88/k 58 kazı envanter numaralı 3 yeni belge sunulularak bir değerlendirme yapılacaktır.

Yayımlanmış Kültepe metinleri içerisinde *himum*, sadece KUG 19: 3, CCT 6, 6d: 3 ve Kt 88/k 71: 17, 39’da geçmektedir. Kelime için sözlüklerde “deri çanta, matara” karşılığında tek bir anlam verilmiş ancak Eski Asurcadaki geçişlerine değinilmemiştir¹. K. Hecker², A. M. Ulshöfer³, W. von Soden⁴ ve B. Kienast⁵ da Kültepe metinlerinde geçen *himum*’u “matara” olarak tercüme etmişlerdir. A. M. Ulshöfer, ele aldığı CCT 6,

¹ CAD H 192vd; AHw 346b; CDA 116.

² Hecker 1966: 38vd. (KUG 19: 3)

³ Ulshöfer 1995: 223, 343vd.

⁴ von Soden 1976, 139.

⁵ Kienast 1990, 171.

6d'nin açıklamalar kısmında *himtum*'un "saf tereyağı" anlamındaki *himētum* ile ilişkisinin düşünülebileceğini, fakat bu kelimenin söz konusu anlamı ile Eski Asurca metinlerde görülmediğini ve "matara" karşılığının metnin içeriğine daha uygun olduğunu ifade etmiştir. Yazar *himtum*'un fiyatı olarak KUG 19: 2-3'te verilen 4 ½ *šeql* gümüş ile CCT 6, 6d: 1-3'te verilen 1 talent 31 2/3 mina kırık bakır arasındaki değer farkına da dikkat çekmektedir. İ. Albayrak, Kt 88/k 71: 17, 39'da geçen ve "yağ" şeklinde tercüme ettiği kelimenin *himētum* ile bağlantılı olabileceğini söylemektedir. Ayrıca 1/4 GÍN *a-na hi-im-tim bi₄-iš-tim áš-qúl* içerisindeki *bi₄-iš-tim* yazılışının Eski Asurca metinlerde daha önce geçmemiş olan *bīšu* "kötü (kaliteli)" sıfatıyla ilişkilendirilebileceğini belirtmiştir⁶. Bu sıfat *alpum* "öküz", *zērum* "tohum" ve *naptanum* "yemek, ziyafet" gibi kelimeleri nitelemek için de kullanılmıştır⁷.

KUG 19, CCT 6, 6d ve Kt 88/k 71 dışında *himtum*, burada sunacağımız 1988 yılında açığa çıkarılan Aššur-rē'ī arşivine ait üç yeni belgede daha görülmektedir.

Ele alacağımız ilk metin Kt 88/k 403 bir borç senedir. 88/k 203 numaralı metin ise bu senedin kopyasıdır. Senette Aššur-dān'ın Aššur-rē'ī'den aldığı borcu geri öderken söz konusu gümüşün yanında yaklaşık 30 litre bal ile 30 litre *himtum*'u da vereceği belirtilmektedir. Eğer doğru değerlendirdiysek Aššur-dān'a ayrıca 5 sini bulup satın alması söylenmektedir. Senetteki ifadeler üçüncü kişinin ağzından yazılmış olmasına rağmen ilgili satırlara gelindiğinde (st. 12-14) aniden birinci şahsa dönmekte ve ardından tekrar üçüncü şahısla devam etmektedir. Alınması istenen bu 5 sininin Aššur-rē'ī'ye teslim edilip edilmeyeceği açık değildir.

Kt 88/k 403

11 *ma-na* KÙ.BABBAR *ša-ru-pá-am*

a-na A-šur-dan a-na

bé-a-lim [A-šù]r-SIPA i-dí-in

ITL.KAM *A-lá-na-t[im]*

5. *li-mu-um Šu-da-a*

DUMU *En-na-nim a-na*

13 *ha-a[m-š]a-tim i-ša-qal*

šu-ma lá [i]š-qúl

K. 1 ½ GÍN.TA *i-na*

⁶ Albayrak 2002: 5vd.

⁷ CAD B 270, b).

- Ay. 10. ITL.KAM *a-na* 1 *ma-na-im*
ši-ib-tám
ú-ša-áb 5 *pá-šu-re*
ša-a-ma *ù ú-ta*
ù 5 <*pá-šu-re*> *ša-a-ma* 1 BANEŠ
15. LÁL 1 BANEŠ *hi-im-tám*
iš-tí KÙ.BABBAR-*pì-šu-ma* <*i-da-šu-um*>
*ha-muš-tum*₈ *ša*
- K. *I-dí-A-šur* *ù A-šur-ta-ak-lá*<-ku>
- Sk. IGI *Lá-li-im*
20. IGI *Ku-ra*

¹⁻³ 11 mina tasfiye edilmiş gümüşü Aššur-rē’ī Aššur-dān’ın kullanımına verdi. ⁴⁻⁷ Enna-Anum’un oğlu Šudāya’nın senesi Allānātum ayı(ndan itibaren) 13 haftaya kadar ödeyecek. ⁸⁻¹² Eğer (bu süre içerisinde) ödemediyse, ayda her 1 mina için 1 ½’şer *šeql* fāizi ilāve edecek. ¹²⁻¹⁴ 5 sini satın al, araştır ve (uygun olan) 5 sini satın al. ¹⁴⁻¹⁶ 1 *šimid* balı ve 1 *šimid himtum*’u onun gümüşü ile birlikte ona verecek. ¹⁷⁻²⁰ İdī-Aššur ve Aššur-taklāku’nun haftası. Lalum’un huzurunda, Kura’nın huzurunda.

Açıklamalar:

13: “Bulmak, arayıp bulmak” anlamındaki *watā’um* fiili, Kültepe metinleri içerisinde birkaç yerde geçmektedir⁸. Bu fiilin çekimleri CAD A/II 518’de *ūti* pret.; *utta* prez.; *uti* imperatif fem. olarak verilmiştir. Fakat Eski Asurca metinlerdeki *ú-ta(-a)* geçişleri pret. olarak değerlendirilmiştir⁹. Burada ise kendisinden önce ve sonra yer alan *ša-a-ma*¹⁰ yazılışlarının imperatif 2. t. ş. m. olması sebebiyle *ú-ta* yazılışının da, daha önce imperatif olarak değerlendirilmemiş olsa da, aynı formda olması gerektiğini düşünmekteyiz.

14, 15: *šimdu* (BANEŠ) hacim ölçüsü, ±1 litre olan *qū*’nun 30 katıdır¹¹.

14, 16: Bu satırlardaki <*pá-šu-re*> ile <*i-da-šu-um*> tamamlamaları, metnin kopyası Kt 88/k 203’teki ifadeler dikkate alınarak yapılmıştır.

⁸ TTC 29 (RA 80): 22; ICK 4, 638: ay. 11’; ICK 4, 447: 27-28; RA 140a: 21; AKT 5, 50: sk. 2’

⁹ ICK 4, 447: 27-28; OAA I, 53: 21 (RA 60, 140: 21).

¹⁰ 2. t. ş. m. bkz. GKT 91 d.

¹¹ Lewy 1964: 192.

18: Yayımlanmış metinler içerisinde İdī-Aššur ve Aššur-taklāku hafta adı ile karşılaşılmamaktadır.

Kt 88/k 203

- KIŠIB *La-li-im* KIŠIB *Ku-ra*
 KIŠIB *A-šur-dan ša 11 ma-na*
 KÙ.BABBAR *ša-ru-pá-am a-na A-šur-dan*
a-bé-a-lim A-šur-SIPA
 5. *i-dī-nu* ITI.KAM *A-lá-na-tim*
li-mu-um Šu-da-a
 DUMU *En-na-nim a-na*
 K. 13 *ha-am-ša-tim i-ša-qal*
šu-ma [lá iš]-qú-ul
 Ay. 10. 1 ½ GÍN.TA *i-na* ITI.KAM
a-na 1 ma-na-im ši-ib-tám
[ú]-ša-áb 5 pá-šu-ru
[ša]-a-ma ú ú-ta ù 5
pá-šu-ru ša-a-ma 1 BANEŠ LÁL
 15. *ú 1 BANEŠ hi-im-tám iš-tí*
 KÙ.BABBAR-*pì-šu i-da-šu-um*
ha-muš-tum ša I-dī-A-šur
 K. *ú A-šur-ták-lá-ku*
ta-ah-sí-is-tum
 Sk. 20. *me-ha-ar tu-pì-im*
ha-ar-mì-im
ša [A-š]ur-dan

¹⁻² Lalum'un mührü, Kura'nın mührü, Aššur-dān'ın mührü. ²⁻⁵ Aššur-rē'ī'nin Aššur-dān'ın kullanımına verdiği 11 mina tasfiye edilmiş gümüşü hakkında: ⁵⁻⁸ Enna-Anum'un oğlu Šudāya'nın senesi, Allānātum ayı(ndan itibaren) 13 haftaya kadar ödeyecek. ⁹⁻¹² Eğer (bu süre içerisinde) ödemediyse ayda her 1 mina için 1 ½'şer *šeql* fâizi ilâve edecek. ¹²⁻¹⁴ 5 sini satın al, araştır ve (uygun olan) 5 sini satın al. ¹⁴⁻¹⁶ 1 *šimid* balı ve 1 *šimid himtum*'u onun gümüşü ile birlikte ona verecek. ¹⁷⁻¹⁸ İdī-Aššur ve Aššur-taklāku'nun haftası. ¹⁹⁻²² (Bu) *tahsistum*-belgesi Aššur-dān'ın zarflı tabletinin nüshasıdır).

Açıklamalar:

12, 14: “Tepsi, sini, sofraya, masa” anlamlarına gelen *paššūru*, Kt 88/k 403: 12, 14'te buradaki yazılışından farklı olarak *pá-šu-re* şeklinde görülmektedir. Kelimenin içinde bulunduğu cümledeki fiillerin geçişli

olması sebebiyle 88/k 403'teki çoğul akuzatif yazılışı, gramer kuralları bakımından daha uygundur.

Aşağıda sunacağımız Kt 88/k 58 envanter numaralı masraf listesinde metnin kime ait olduğuna dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Kt 88/k 58

- ¼ GÍN *a-na*
ki-ri-im
 1⁷ ½ GÍN 7 ½ ŠE
a-na hi-im-tim
 5. 22 ½ ŠE *a-na*
um-ši-im
 K. 2/3 GÍN 15 ŠE
 A.y. *a-n[a] e-me-ri-im*
áš-qúl
 10. 1 *lá* 1/6 GÍN *a-na*
 3 *ki-ra-tim*
 ½ GÍN *a-na*
 K. *sú-ba-ri-im*
 S.K. 1 1/6 GÍN *a-na*
 15. ½ ŠİL[A] Ì.GIŠ

¹⁻² 1/4 *šeql* *kirru-kabı* bira için, ³⁻⁴ ½ *šeql* 7 ½ *uttēt himtum* için, ⁵⁻⁶ 22 ½ *uttēt umşum* için, ⁷⁻⁹ 2/3 *šeql* 15 *uttēt* koyun için ödedim. ¹⁰⁻¹¹ 1⁷ den 1/6 eksik *šeql* 3 *kirru-kabı* bira için, ¹²⁻¹³ ½ *šeql subārum* için, ¹⁴⁻¹⁵ 1 1/6 *šeql* ½ *qa* yağ için (ödedim).

Açıklamalar:

6: *şumkum* “soğan” ve *emmerum* “koyun” gibi kelimelerle geçen *umşum*'un “bir çeşit yiyecek” olduğu ifade edilmektedir¹².

13: CAD S 340'ta “bir emtia” karşılığıyla kaydedilen *subārum* kelimesinin *šubarū/šubarūm* “Subarlı” ve *şubru* “köle” ile bağlantılı olmadığı söylenmektedir. V. H. Hirsch ise bu kelimenin “hayvan yemi” olabileceğini dile getirmiştir¹³. Ancak G. Barjamovic, Kültepe metinlerindeki

¹² CAD U-W 137. CDA 422'de ise “bir nesne” denilmektedir (*umşum* II).

¹³ Hirsch 1966: 55.

subārum kelimesinin Subarlı olarak tanınan bir kimseyi karşıladığını ve bu şahsın araba sürücüsü olabileceğini ifade etmektedir¹⁴. Subarlıyı ya da Subar cinsi kumaşları belirlemek için kullanılan kelime çoğu zaman *Šu-bi/bi₄-ri-im* ya da *Šu-bi-ri-a-am* şeklinde “š” ile yazılırken¹⁵ TC 3, 170: 2’de *Sú-ba-ri-im* olarak geçer¹⁶. Yayımlanmış Eski Asurca metinler içerisinde bölge adı olarak geçtiği tek yer Kt 92/k 386: 37’de yine *Sú-ba-ri-im* olarak kaydedilmiştir¹⁷. Bu yazılışlar ele aldığımız masraf listesindeki geçişle aynıdır. Metnimizde ½ *šeql* gümüş olarak verilen düşük değeri ve gıdalarla birlikte kaydedilmesi buradaki *subārum*’un da bir gıda olabileceğini düşündürmektedir. G. Barjamovic’in Subarlı olarak değerlendirdiği; özellikle ekme, odun, sığır, bira ekmeği ve bira (*kirru*) ile birlikte görülen CCT 5, 30b; KTS 1, 51b; Kt 87/k 381; KTS 1, 3a’daki *subārum* kelimesi, memleketiyle anılan bir kimseden ziyade bir gıda maddesi ya da CAD S 340’ta belirtildiği gibi günlük işlerde kullanılan bir malzeme karşılığında düşünülmelidir.

Kt 88/k 203 ve Kt 88/k 403’te *himtum*, bir hacim ölçüsü olan *šimdu* ile geçmektedir. Bu hacim ölçüsü; buğday, arpa, un ve domuz yağı gibi gıdaların miktarını belirtmek için kullanılmaktadır¹⁸. Dolayısıyla gıdalar için kullanılan bu hacim ölçüsü ile birlikte geçen kelimenin yine bir gıdayı ifade ediyor olması beklenir. Öte yandan *šimdu*’nun “matara” ya da “deri çanta”nın hacmini belirtmek amacıyla kullanılmış olabileceği de akla gelebilir. Ancak Kültepe metinleri içerisinde sadece birkaç yerde *mašqaltum ša x SİLA*¹⁹ şeklinde *mašqaltum*-kabinin kapasitesi belirtilmiştir; fakat başka bir nesnenin hacmini ifade etmek için bu şekilde bir kullanım ile karşılaşmamaktadır. Bu yazılış dikkate alındığında Kt 88/k 403 ve 203 numaralı metinlerde *himtum* kelimesi “matara” ya da “deri çanta” karşılığında kullanılmış olsaydı, hacminin *himtum ša 1 šimid* şeklinde belirtilmesi gerekirdi. Buradan “1 *šimid* bal” ifadesinde olduğu gibi 1 *šimid himtum* ile de bir gıdaya ait miktarın ifade edildiği anlaşılmaktadır.

¹⁴ Barjamovic 2011: 11 dipnot 49.

¹⁵ CCT 6, 7a; ICK I, 7; ICK 4, 686; Kt 79/k 101; Kt 87/k 349; Kt 87/k 454; RA 58, 118.

¹⁶ TC 3, 70: 1-3 1 *ma-na* KÜ.BABBAR *a-na sú-ba-ri-im a-ši-ib-tim ni-dí-in* “1 mina gümüşü Subarlıya faize karşılık verdim” ifadesinden *sú-ba-ri-im* yazılışının bir şahıs için kullanıldığı açıkça görülmektedir.

¹⁷ Erol 2012: 121.

¹⁸ KT n/k 107: 7-8 1 *me-at* 50 BANEŠ *še-am*; ICK 4, 584:9 1/3 BANEŠ *ar-ša-tim*; BIN 6, 41:12 1 BANEŠ *qé-ma[-am]*; ICK 4, 428:40 ½ BANEŠ İ.ŞAH.

¹⁹ ICK 2, 344: 9-12 [*x ma-áš*]-*qá-al-tum ša 3 SİLA* 1 *ma-áš-qá-al-tum ša 2 SİLA*; Kt h/k 86: 7-8 *maš-qal-tum ša 2 SİLA maš-qal-tum ša 1 SİLA*.

Kültepe metinlerde az karşılaşılan balın, domuz yağı²⁰ ve *himum*²¹ ile birlikte kaydedildiği görülmektedir. Eski Asurca dışındaki metinlerde ise *šamnu* (İ.GİŞ) “yağ” ve *himētu* (İ.NUN) “saf tereyağı” ile sıklıkla geçmektedir²². “Saf tereyağı” bildiğimiz kadarıyla Kültepe metinlerinde Sumerogram (İ.NUN) olarak sadece iki yerde²³ görülmektedir. Akadcası olan *himētum* ya da *himātum*’un yazılışlarına ise yayımlanmış metinler içerisinde hiç rastlanmamaktadır. Biz, *himētum* ile karşılaşılma sebebini Eski Asurcada “saf tereyağı” için *himum*’un kullanılmış olmasına bağlamaktayız. *Himum* ile *himētum* arasındaki telaffuz farklılığına benzer başka örnekler de bulunmaktadır. Eski Asurcada “bira”, her zaman *šikrum* şeklinde yazılırken bazı Eski Babilce metinlerde *šikarum* olarak geçmektedir ve sözlüklere de bu telaffuzla kaydedilmiştir²⁴. Aynı şekilde “ekmek” Kültepe metinlerinde *aklum*, Mezopotamya menşeli diğer belgelerde ise *akalu* olarak görülmektedir²⁵. Verilen örnek kelimelerdeki ses farklılığını göz önünde bulundurursak *himum* ile bağlantılı olduğunu düşündüğümüz ve sözlüklerde *himētum* olarak kaydedilen kelimeyi *himetum* veya *himatum* şeklinde değerlendirmenin daha doğru olacağı kanısındayız.

Himum’un değeri, geçtiği metinlerde²⁶ 4 ½ *šeql* gümüş, 1 talent 31 2/3 mina kırık bakır, 2 1/6 *šeql* gümüş, ¼ *šeql* gümüş ve 1 ½ *šeql* 7 ½ *uṭṭēt* gümüş olarak verilmiştir. A. M. Ulshöfer’in de değindiği *himum*’un fiyatlarındaki çeşitliliği, miktar ve kalitesine göre değeri değişen bir gıdanın söz konusu olmasıyla izah edebiliriz. Metinlerde yağ için ödenen fiyatlar çoğu zaman kaydedilmesine rağmen ne kadar yağ için ödendikleri bilgisi yer almamaktadır²⁷. Dolayısıyla farklı fiyatlarla karşılaşmamız, değişik miktarlarda ve kalitelere yağlar söz konusu olduğu için gayet doğaldır.

²⁰ Kt n/k 130: 9-10 10 GÍN *ša A-šur-i-mi-ti a-na di-iš-pi-im* ù İ.GİŞ / *ša hu-zi-ri-im* “Aššur-imiti’nin 10 *šeql*’i bal ve domuz yağı için ...”.

²¹ Burada incelediğimiz Kt 88/k 203 ve Kt 88/k 403 numaralı metinler dışında Kt 88/k 71: 17-18’de 2 1/6 GÍN *a-na hi-im-tim aš-qul* 1 1/3 GÍN *a-na di-iš-pi-im aš-qul* “2 1/6 *šeql* *himum* için ödedim. 1 1/3 *šeql* bal için ödedim” şeklinde geçmektedir.

²² Bkz. CAD D 161vd.

²³ BIN 6, 251: 26 12 SİLA İ.NUN; Kt 92/k 193 (KEL A)14 *Puzur₄-A-šür* *ša* İ.NUN. K. R. Veenhof, *limum*-görevlisi Puzur-Aššur ile geçen *ša* İ.NUN hakkında şahsın “saf tereyağı tüccarı” olduğunu belirtmek için kullanılmış olabileceğini fakat ne meslek adı ne de *himātum* (İ.NUN) olarak Eski Asurcada geçmediğini söylemektedir; fakat *ša* İ.GİŞ “yağ tüccarı”, *ša ṭābtim* “tuz satıcısı” ve *ša SİG.HI.A* “yün tüccarı” gibi benzer örneklerin bulunduğu bilgisini de eklemektedir bkz. OALE 25.

²⁴ Kelimenin TCL 18, 86: 22 ve UET 5, 494: 22’deki geçişleri için bkz. CAD Š/II 420 vd.

²⁵ CAD A/I 238vd.

²⁶ KUG 19: 2; CCT 6, 6d: 1-2; Kt 88/k 71:17, 39; Kt 88/k 58: 3.

²⁷ Kt 88/k 71: 33 [x]+4 GÍN *a-na* İ.GİŞ *aš-qul*; CCT 1, 32b: 4 1 *ma-na* *ši-im* İ.GİŞ; CCT 1, 34a: 20-21 6 GÍN *ša a-na* İ.GİŞ *a-di-nu-šu-ni* KI *Tù-tù-li-dí*; OIP 27, 10: 9-10 1/4 GÍN

CCT 6, 6d'de ise *himtum*, çeşitli yağlarla birlikte kaydedilmiştir. Kelime, “saf tereyağı” karşılığıyla düşünüldüğünde bu metnin tamamen yağlarla ilgili bir kayıt olduğu anlaşılmaktadır²⁸.

Sonuç olarak yukarıda ele aldığımız belgelerden elde edilen bilgiler, bazı uzmanların “matara” şeklinde değerlendirdiği ve İ. Albayrak'ın *himētum* ile ilişkilendirdiği *himtum* kelimesinin Eski Asurcada “saf tereyağı” karşılığında kullanıldığını kanaatimizce ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA ve KISALTMALAR

- Albayrak 2002: İ. Albayrak, “Kültepe'den Değişik Bir Masraf Listesi”, *ArAn* 5, 2002, 1-10.
- Barjamovic 2011: G. Barjamovic, *A Historical Geography of Anatolia in the Old Assyrian Colony Period*, CNIP 38, Copenhagen 2011.
- Erol 2012: H. Erol, “Bir Kültepe Metnine Göre Eski Asur Devrinde Subartu Bölgesi”, *DTCF* 52-2, 2012, 117-127.
- Hecker 1966: K. Hecker, *Die Keilschrifttext der Universitätsbibliothek Giessen*, Giessen 1966.
- Hirsch 1966: H. Hirsch, “Subrum und scheinbar Verwandtes”, *AfO* 21-1, 1966, 52-55.
- Kienast 1990: B. Kienast, “Review of Cuneiform texts from Cappadocian tablets in the British museum. Part VI by P. Garelli and D. Collon”, *OLZ* 85, 1990, 167-171.
- Lewy 1964: H. Lewy, “The Assload, the Sack, and other Measures of Capacity”, *RSO* 39, 1964, 181-197.
- Ulshöfer 1995: A. M. Ulshöfer, *Die altassyrischen Privaturkunden*, FAOSB 4, Stuttgart 1995.
- von Soden 1976: W. von Soden, “Review of Cuneiform texts from Cappadocian tablets in the British museum. Part VI by P. Garelli and D. Collon”, *ZA* 66, 1976, 138-140.
- AHw Akkadisches Handwörterbuch-Wiesbaden 1958-1981.

KÜ.BABBAR *ši-im* İ.GİŞ. Yukarıda ele aldığımız Kt 88/k 58 numaralı metinde ½ *qa* yağ için 1 1/6 *šeqel* (gümüş) ödendiği söylenmektedir bkz. st. 14-15.

²⁸ CCT 6, 6d: ¹⁻⁴ 1 GÜ 31 2/3 *ma-na ši-kam ši-im hi-im-tim ša Sú-e-a al-qé* ⁵⁻⁸ 15 ^{ma'-na} İ.GİŞ *ša hu-zi-ri-im Ili₅-we-da-ku il₅-qé* ⁸⁻¹⁰ 11 *ma-na* İ.GİŞ *Šu-Ištar il₅-qé* ¹⁻⁴ 1 talent 31 2/3 mina kırık bakırı Su'eyya'ya ait saf tereyağının bedeli (olarak) aldım. ⁵⁻⁸ 15 minayı domuz yağı (için) İli-wedāku aldı. ⁸⁻¹⁰ 11 minayı yağ (için) Šu-Ištar aldı”.

- BIN VI F. J. Stephens, *Old Assyrian Letters and Business Documents, Babylonian Inscriptions in the Collection of J. B. Nies 6*, New Haven 1944.
- CAD The Assyrian Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago-Chicago 1956vd.
- CDA J. Black - A. George- N. Postgate, *A Concise Dictionary of Akkadian*, Wiesbaden 1999.
- GKT K. Hecker, *Grammatik der Kültepe-Texte*, Roma 1968.
- OALE Klaas R. Veenhof, *The Old Assyrian List of Year Eponyms from Karum Kanish and its Chronological Implications, TTKY*, Ankara 2003.
- Prag I (ICK 4) K. Hecker - G. Kryszat- L. Matouš, *Kappadokische Keilschrifttafeln aus den Sammlungen der Karlsuniversität Prag I*, Prag 1998.

Kt 88/k 203 Ön yüz

Kt 88/k 203 Sağ kenar

Kt 88/k 203 Alt kenar

Kt 88/k 203 Sol kenar

Kt 88/k 203 Arka yüz

Kt 88/k 203 Üst kenar

Kt 88/k 403 Ön yüz

Kt 88/k 403 Sağ kenar

Kt 88/k 403 Alt kenar

Kt 88/k 403 Sol kenar

Kt 88/k 403 Arka yüz

Kt 88/k 403 Alt kenar

Kt 88/k 58 Ön yüz

Kt 88/k 58 Sağ kenar

Kt 88/k 58 Alt kenar

Kt 88/k 58 Sol kenar

Kt 88/k 58 Arka yüz

Kt 88/k 58 Üst kenar